

42. ՓԱՀԼԵՎԱՆՆ ՀԵՐ ՈՒ ՏՂԱ՝

Ավալ ժամանակին ըլնում ա շիւնում մի բեզրգյան: Էս բեզրգյանը մի փահլեան նոքար ա ունենում, էնքա՛մ ղոշաղ, էնքա՛մ հունարով, որ արար աշխար տակն ու վրա անհիր, ման գայիր՝ նրա հատը փահլեան շիր գտնի: Ի՛նչ ղվաթով փահլեանի հեննա ասես կոխ էր պրծե՛ն՝ ընչանք օրս նրա մեջքը գեննին շէր դիպե, էնքա՛մ ղոշաղ էր:

Էս փահլեանը մի մինուճար տղա ա ունենում, բերում ա սրան պսակում, օխտն օր, օխտը գշեր հարսանիք անում: Սա էլ հոր նման ղոշաղ ա ըլնում:

Գալիս ա մի վախտ, էս փահլեանը ծերանում ա. կանչում ա տղին.— Ա՛յ որդի,— ասում ա,— տենում ես իմ հա՛յ-հա՛յը գնացե, վա՛յ-վա՛յս ա մնացե. արի՛ հմի էլ դո՛ւ գնա բեզրգյանին նոքար:

— Լա՛վ, ա՛յ հեր,— ասում ա տղեն,— ո՛ր ասում ես՝ կէթամ, խի՞ չեմ էթա:

Վեր ա կենում, էթում բեզրգյանին նոքար:

Անց ա կենում մի ամիս, էրկու ամիս, իրեք ամիս, օրեն մի օրը բեզրգյանը նոքարին կանչում ա:

¹ Տպագիր տեքստում հեթիաթի վերնագիրը բանահավաքը չնշել և գրել է՝ «Հալալը հարամող, հալալը շմարամող կնանիք» (Մ. Կ.):

— Կէթաս,— ասում ա,— մի քանի ամսվա ճամփի թաղարեք
կտենաս, որ էգուց պտի էթամ Երուսաղեմ ուխտ:

— Աչքիս վրեն, բեղրգլա՛նը սաղ ըլնի,— ասում ա նոքարը:
էթում ա, ինչ որ ճամփի հմար պետքն էր՝ հաց-մաց, աման-
չաման, ես ինչ գիտամ, շաղիր, մախլաս՝ ինչ որ պետքն էր, բերում
ա կապտում, հաղիր անում: Էդ գշեր քնում են, հեգսի օրը, բա-
րըլսի հեննա բեղրգլանը, ինքը, իրա կնիկը վեր են կենում ընկ-
նում ճամփա:

էթում են, էթում, շատն ու քիչն աստոծ գիտա, գշերը մի տեղ
վեր են գալի, շաղիր տալի, որ մի քիչ հաց-մաց ուտեն, գինջանան,
կենան ընչանք լիսանա, էլի վե կենան էթան իրանց ճամփեն: Լիսը
բացվում ա թե չէ նոքարը վեր ա կենում, տենում իրա կնիկը չկա:
Դե՛ս կնիկ, դե՛ն կնիկ, ման ա գալի՝ չի գտնում: Գալիս ա բեղրգ-
լանին իմաց տալի:

— Բեղրգլա՛նը սաղ ըլնի,— ասում ա,— բա չե՛ս ասի՝ ըսն՛նց,
ըսն՛նց բան. էս գշեր էկել են կնկանս փախցրե, տարե. իզի՛ն տո՛ւ
էթամ աշխարե աշխար, երկրե երկիր ման գամ բալի գտնեմ,
բերեմ:

— Դո՛ւ գիտաս,— ասում ա բեղրգլանը,— էթում ես՝ գնա՛,
մեղքն ու վարձքը քու շլինքը, համա ասսու կշտին շարթ ըլնի, թե
ե՛ս թեղ գնացի Երուսաղեմ էկա՝ ե՛ս իմ շաղիրը ըստե վե տամ, կե-
նամ ընչանք դաս, թե դո՛ւ ինձանից թեղ էկար՝ դո՛ւ կենաս, ընչանք
իմ գալը: Լա՛վ:

— Լա՛վ,— ասում ա,— բեղրգլա՛նը սաղ ըլնի:

— Դե հմի մուրախաս ես, գնա՛. աստոծ քեզ բարի ճամփա
տա, բարո՛վ էթաս, բարո՛վ գաս:

Տղեն ասպարավորվեց, նի էլալ ձին, բեղրգլանի հեննա մնաս
բարով արեց, մի ճամփա բռնեց՝ գնաց: Գնաց, գնաց, շա՛տ գնաց,
քի՛չ գնաց, տեհավ էդ ճամփի վրեն ձիու ոնների տեղեր ա մա-
լում անում:

— Էրեում ա,— ասեց,— ըստիան ձիավոր ա անց կացե:

Էդ իզը բռնեց՝ գնաց. «Տենամ ո՞րդի ա կտրվում»: Գնաց,
գնաց, գնաց, շատն ու քիչն աստոծ գիտա, մի օր, էրկու օր, իրեք
օր, մախլասի՛ մի շաբաթ, էկալ հասավ մի շաղիր: Էն սհաթը ձիուցը
վեր էկալ, ձին շաղրի դռանը կապեց, մտալ շաղիրը, տեհավ մի
մարդ ընդե նստած:

— Բա՛ր՝ աջողում, ա՛ղպեր, — ասեց:

— Բարո՛ւ՛, հազա՛ր բարին, — ասեց շաղրատերը:

— Ղոնաղ շե՛ս ուզի:

— Խի՛ շեմ ուզի, ղոնաղն ասսու՛ն ա: էդ ո՛ւր ես էթում, — հարցրեց շաղրատերը:

— Բա՛ շես ասի՛ հալ նաղլ ըսե՛նց, ըսե՛նց բան. ֆլա՛ն տեղը, ֆլա՛ն բեղրգյանի հեննա շաղիր ինք տվե, գշերը կացե. լիսացավ թե չէ, վե կացա տեհա կնիկս շկա: Դե՛ս ման էկա, դե՛ն ման էկա, ի՛նչ արի, շարի՛ չգտա ո՛ր չգտա: Հմի էթում եմ կնկանս հավարին աշխարե աշխար, երկրե երկիր ման գամ, բալի դտնեմ, բերեմ:

— Տղա՛, — ասեց շաղրատերը, — էդ ճամփեն, որ էթում ես, շատ դժար ճամփա ա, էթողն էլ եդ չի գալի. գիտաս խի՛:

— Խի՛, — հարցրեց տղեն:

— Ա՛սեմ: Հերս աղաք մենծ՝ երկրի, թագավորությունի տեր էր: Մենք մի Քոսա նոքար ունեինք. Քոսա մի՛ ասի, մի զուլում ասա՛՝ սաղ աշխարքը ձեռին դողում էր՝ ընե՛նց մի ազրեհիլ տղամարդ էր: Էկավ մի վախտ, էդ Քոսեն մեզ մեր երկրիցը, տուն ու տեղիցը քշեց, ի՛նքը նստեց ընդե թագավոր: Էդ Քոսեն, — ասեց, — մեր մհալումն էլ կնիկ չի թողե՛ էկել ա փախցրե, տարե շինե իրան կնիկ: Որ սուտ շասեմ, ով գիտա հմի նա թամամ հազար կնիկ կու՛նենա. կա, չկա՝ կնկանդ փախցնողն էդ Քոսեն ա, էլ մարդ չէ: Քեզանից դոշաղ, ջահել-ջիվան տղամարդիկ են էկե էս ճամփովն անց կացե, համա դեռ չլա էն ա, որ պտի եդ գան: Չունքի էդ Քոսեն մի ընենց քամու ձի ունի, որ մի տարվա ճամփեն մի օրումն ա էթում. է՛, էլ դրա ձեռիցը խանաո՞րդի կպրծնի: Դու արի՛, — ասեց, — ա՛յ տղա, եդ դառ, մեղք ես, ջահել-ջիվան ես՝ գնա՛ քու արևի ձենն ածա:

— Չէ՛, որ չէ, — ասեց տղեն, — ինչ ուզում ա ըլնի՛ պտի էթամ, ո՛ր պտի էթամ: Ջրհանդա՛մը գյոռը, մի օր էլեւ եմ, մի օր էլ պտի միռնեմ:

Չաղրատերը տեհավ, որ չէ, տղեն մի հետ պպին ա կաննե, չի ուզում եդ դառնա. — Տղա՛, — ասեց, — մի բան ասեմ անկաջ կա՞նես:

— Խի՛ շեմ անի, ասա՛ տենամ:

— Մերս, — ասեց, — էդ Քոսի կնանոցը լեղացնող, մուլաթ կե՛նողն ա, հրես ա՛ռ էս մատանիքն ու աղլուխը նշանաբան. կտանես մորս, կասես. «Տղեդ ա ղրկե»: Թե անի, բալի էլի նա մի ճար անի քեզ, թե չէ իմաց կաց՝ էթալդ կըլնի, գալդ չիլնի:

եննա զնաց մի քլահլան ձի բերեց, տվեց իրան:

— Էս ձին որ կա,— ասեց,— էդ ճամփովը շատ ա զնացե էկե-
կնիրնես, հենց զյամը բաց կթողաս՝ քեզ կտանի դո՛ւզ Քոսի ամա-
րաթի աղաքին վե կրերի:

Տղեն մատանիքն ու աղուկն առավ, դրեց շերը, իրա ձին թո-
ղաց ընդե, նրա քլահլան ձին նի էլավ, ընկավ ճամփա: Գնաց,
զնաց, շատն ու քիչն աստոծ գիտա, գշեր զնաց, ցերեկ զնաց՝ մի՛
օր, է՛րկու օր, ի՛րեք օր, մի՛ շաբաթ, է՛րկու շաբաթ, ի՛րեք շաբաթ,
մախլասի՝ մի ամիս՝ հասավ Քոսի ամարաթը: Ձիուցը վեր էկավ,
դուր ծեծեց, մի պառավ դուս էկավ:

— Ո՛ւմն ես ուղում,— հարցրեց պառավը:

— Ֆլա՛ն չադրատիրոնչ մորը,— ասեց տղեն:

— Հենց ե՛ս եմ,— ասեց,— տենամ ինչ ես ուղում:

Տղեն հանեց նշանարանը, տվեց պառավին, ասեց.— Քու տղեն
ա դրկե,— ու մին-մին նաղլ արեց, թե՛ ըսե՛նց, ըսե՛նց, ըսե՛նց բան:

— Լա՛վ,— ասեց պառավը,— ինչ որ ձեռիցս կգա կանեմ, չեմ
խնայի. նրանից զենը դու գիտաս, դռչաղ տղա ես՝ Քոսի ձեռիցը
կպրծնես, թե չէ հո՛ իմա՛ց կաց մենծ թիբեն անկաշդ կթողա: Հրես
էդուց,— ասեց,— հինգշաբթի ա, Քոսի կնանոնցը պտի տանեմ լե-
ղացնեմ, դու էլ մեր ենուցը վե կա՛ց արի: Ես մի մհանով,— աս-
եց,— կնկանդ դրադ կկանչեմ, կխոսացնեմ. դու էլ մտիկ չես տա,
կքաշես թարթո՛յ յա՛լլա:

— Լա՛վ,— ասեց տղեն,— ոնց որ ասեցիր՝ ընենց կանեմ:

Հեզսի օրը, պառավը Քոսի կնանոնցը աղաք արեց, տարավ լե-
ղացնի: Ամարաթիցը մի քիչ հեռու լավ-լավ հավըղներ կային, ամեն
շաբաթ նրանց բերում էր ըտե շին-շին լեղացնում, եդ բերում ա-
մարաթը:

Ճամփին պառավը էն տղի կնկա հեննա եդ մնաց մեկեկների-
ցը, նրան խարեց, թե թաքուն բան ա ուղում ասի: Տղեն ձին նի
էլած, հտեններիցը բուռուն էր պահում. հենց էս տեհավ թե չէ, ձին
վրա քշեց, կնկանը քաշեց թարթը, ձիու գլուխը բրախ տվեց ու
յա՛լլա:

— Հարա՛յ, հարա՛յ, հարա՛յ, էկե՛ք, հասե՛ք. Քոսի կնկանը
փախցրին, տարա՛ն,— ձեն տվեց պառավը: Սաքի թե, որ ասես՝
ինքը բանից խաբար չի:

Կնանիքն ընչանք կիտվեցին տղեն իրա մանգղին առավ: Խեղ-

Ճերի համամենբը զլխներին հարամ էլավ. բիրադնով եղ դառան, էկան՝ ամարաթը: Տղի բախտիցը Քոսեն մենծ քուն էր մտե, շնթուկե, մարդ սիրտ չէր անում էթա վե կացնի, շունքի քառասուն օրը դեռ հլա չէր թամմե: Կացան ընչանք թամմեց, նոր որ Քոսեն քնիցը վե կացավ:

Պառավը գնաց ասեց.— Բա չե՞ս ասի՝ ըսե՛նց, ըսե՛նց, ըսե՛նց բան, կնկանդ փախցրին տարան, ճար ունես՝ տե՛ս:

— Ղո՛րթ:

— Ղո՛րթ:

— Ո՞ր դհովը տարան:

— է՛ս դհովն,— ասեց պառավը, դաստի ուրիշ դի՛հ շանց տվեց, որ տղի եննուցը չկարենա հասնի:

Քոսեն թռավ ձին, յա՛լլա: Դե՛ս քշեց, դե՛ն քշեց, տեհավ մի ճամփի վրա հրեն մինթանի կտորտանք: Տղեն կնկանը որ փախցրել էր, դու մի ասի՝ կնիկը թաքուն մինթանի փեշը ճղի, շաղ տա ճամփին, որ Քոսեն իմանա իրան դվո՛րն են տարե, գա հավարին հասնի:

— Բա՛ս,— ասեց Քոսեն,— դեսն են տարե:

էս ճամփեն բռնեց՝ գնաց: Գնաց, գնաց, կես սհաթումը տղի եննուցը հասավ:

— Հո՛ղածին,— ասեց,— ո՛նց ես մենծ թիքեն անկաշդ թողամ: Կնիկս տա՛լիս ես, թե չէ:

— Սեյը գողալու տեղ՝ սե՛լվորն ա գողում,— ասեց,— էկել ես կնկանս փախցրե հերիք չի, դեռ հլա դո՛ւ ես մենծ-մենծ խոսում: Ուզո՞ւմ ես,— ասեց,— ա՛րի կուվենք, ով ում ախտեց՝ նա նրան սըպանի:

— Լա՛վ, արի՛ կուվենք:

էս ասեցին թե չէ, հասան իրար: Տղի վրա պրծնիլն ու Քոսին ախտիլը՝ մին էլավ:

— էսթա՛վուր չի,— ասեց Քոսեն,— արի ձիանոնցից վե գանք, կոխ պրծնենք. ով ում գեննովը տվեց, նրա արինը նրան հալալ ըլնի: Ղա՛բուլ ես:

— Ղա՛բուլ եմ,— ասեց,— արի հմի էլ կոխ պրծնենք:

Կոխ պրծան: Զա՛նըմսան տղեն, Քոսին որ չվեկալավ բոյովը մին գեննովը տվեց՝ բըղկոնը բերնովը դուս էկավ: Կնիկը տեհավ, որ Քոսի բանը բուրդ ա, ինքն էլ մի դհիցը վրա հասավ, ինչ հալով Քոսին տակիցը հանեց՝ քցեց տղի վրեն: էս հետ էրկսով տղին

վն կոխեցին, ձեռ ու ոտը կապեցին: Ամառվա էն ճրճըռռան շոքին էր: Բերին եռման ավաղը քանդեցին, տղին ընշանք ճիտը միջին թաղեցին, իրանք գնացին ծառի հովք, որ մի քիչ քնեն, դինջանան:

Խեղճ տղեն շոքու պատռում էր, լերդ ու շիզլարը էրվում, փոթոթվում. մի պուտ շուր էր ուզում, տվող չկար, խմեր՝ սիրտը հովանար: Ասենք նրանց կշտին մի կուժ շուր կար, համա խեղճի ձեռ ու ոտը կապած ին, չէր կարում էթա, վեր ունի՝ խմի: Ըսենց կացավ մի սհաթ, էրկու սհաթ, իրենք սհաթ՝ տեհավ էն դհիցը սարը ճղվեց, մի եքա վիշապ դուռ էկավ ընդին ու դո՛ւզ դպա իրան:

— Փա՛ռք քեզ, աստոծ, փառքդ շա՛տ ընի,— ասեց տղեն,— էս խաթիցը չպրծած՝ թաղա խաթի մեջ ընկա:

Համա մնաց արմացած, որ տեհավ վիշապը գնաց, կուժը բերեց տվեց իրան.— Խմա՛, ինչքամ ուզում ես,— ասեց:

Ջաթի ծարավ թուրք-մուքը կպել էր. առավ, քաշեց բերնին, մի կո՛ւշտ խմեց, եդ տվեց վիշապին: Վիշապը տարավ դրեց էլ եդ նրանց կուշտը, բերանը բաց արեց, մի էրկու կաթ լաղու ածեց կօի մեջը, էլ եդ գնաց քաշվեց սարը: Տղեն մնացել էր սառած մտիկ անելուն:

Մի վախտ Քոսեն քնատեղիցը վն կացավ, կուժը վն կալավ, տղին ճիճիկ տալուն դրեց բերնին՝ խմեց: Դե միջին լաղու կար, է՛լի խմելու բաշտան՝ տրաքվեց, մեջտեղիցը էրկու՝ էլավ: Կնիկն էս տեհավ թն չէ, վաղեց Քոսի թուրը հանեց, վրա հասավ, որ տղին սըպանի: Նո՛ր տղեն աղաչանք, պաղատանք:

— Ա՛յ կնիկ,— ասեց,— խի՞ ես ինձ մուլաննաթություն առնում, չէ՞ ես էլ քու մարդն եմ: Արի՛, — ասեց,— ձեռ ու ոտս եդ արա, էլի ես քեզ մարդ, դու ինձ կնիկ. էթա՛նք գլխներս դինջ ապրենք:

Կնիկն ավատաց մարդի խոսքին, ձեռ ու ոտը եդ արեց, նի էլան ձիանիքը՝ էկան: էկան, էկան, էկան, շատն ու քիչն աստոծ գիտա, հասան էն չաղրատիրոնչ կուշտը: Նի մտան չաղիրը, տեհան չաղրատերը ընդն նստած:

— Բա՛րով,— ասեց տղեն:

— Ա՛յ դու բարո՛ւ, ասսու հաղա՛ր բարին, խերին,— ասեց չաղրատերը.— ամեն ճամփեդ սալամա՛թ: Դու էն ասա՛ տղա՛ ես, թե աղջիկ:

¹ Տպագիր տեքստում այս բառի փոխարեն եղել է՝ երկու, ուղղումը բանահավաքինն է (Մ. Կ.):

— Տղա՛ եմ,— ասեց,— գնացի, Քոսի հեննա կռիվ արի, ախտեցի, կնիկս ձեռիցը խլեցի, բերի:

էդ գշեր դրա կշտին կացան, տղեն մին-մին նաղլ արեց՝ ո՛նց գնաց, ի՛նչ արեց, ի՛նչ չարեց, մախլասս՝ ամեն բան տեղը-տեղին ասեց: Նստեցին, էրկեն ու բարակ զրից արին, մասլահաթ արին, եննա թեք ընկան քնեցին: Լիսը բացվեց թե չէ, տղեն չադրատիրոնչ ձին տվեց նրան, իրա ձին նի էլավ, կնկանն էլ Քոսի ձին նի հանեց, ընկավ ճամփա:

էկավ, էկավ, էկավ, մի օր, էրկու օր, իրեք օր, մի շաբաթ, էրկու շաբաթ, իրեք շաբաթ, տեհավ, է՛, հրեն մի սարի դռնի մի շաղիւր: Ալբիալը ճանանչեց, որ բեզրգյանի շաղիւրն ա:

— Բա՛ս,— ասեց,— Նրուսաղեմից եդ ա էկե, իմ ճամփեն ա պահում: Էկան հասան շաղիւրը, ձիանոցից վեր էկան, բեզրգյանին գլուխ տվին, ընդե կաննեցին:

— Ամեն ճամփեդ սալամա՛թ,— ասեց բեզրգյանը,— դե ասա տենանք ի՛նչ արիր, ի՛նչ չարիր. ո՛ւր գնացիր, ո՛րդե գտար կնկանդ:

— Բեզրգյա՛նը սաղ ըլնի,— ասեց տղեն,— բա չե՛ս ասի՝ ըսե՛նց, ըսե՛նց, ըսե՛նց բան:— Նստեց մին-մին նաղլ արեց, ոնց որ ես ձեզ նաղլ արի:

Բեզրգյանը էս որ իմացավ, բերեց կնկանը մի դաթրի պոչից կապեց, որ տանի սա՛րուվ, քա՛րուվ, քո՛լուվ տա՝ մենծ թիքեն անկաջը բերի:

Հեգսի օրը շաղիւրը հավաքեցին, էկան իրանց երկիրը: Բեզրգյանը ըստե տղի հմար թաղադան մի սի՛րուն, նա՛շխուն աղջիկ ուզեց, պսակեց, օխտն օր, օխտը գշեր հարսանիք արեց:

Գա՛նք հմի խաբար տանք նրա հորիցը:

Նրա հերը դեռ հլա սաղ էր, համա դառը-տխուր, ընչանք վերջը նոթերը կիտած, ըսկի մարդի հեննա չէր խոսում: Բեզրգյանը ի՛նչ անում էր, ինչքամ հարցնում. «Ախար ասա՛ տենամ՝ դարտդ ի՛նչ ա, է՛», չէր ասում: Մի օր էլ շատ որ զոռեց, էս հետ նրա խաթրիցը չկարաց անց կենա:

— Բեզրգյա՛նը սաղ ըլնի,— ասեց,— աղաք մի գլուրդս բերիլ տո՛ւ, եննա կասեմ դարտս:

Բեզրգյանը էն սհաթը հրամայեց, որ էթան գլուրդը բերեն տան իրան: Գնացին, իրեք, չորս ֆոգսվ անշախ ճըռընչալոն բերին՝ էն-

Քա՛մ ծանոթո՞ւն էր: Համա փահլեան հերը մի ձեռով գլուրդը վե կալով, մանենքի վրեն հաղացրեց.

— Բոշ ա,— ասեց,— ծերացել եմ. էլ հալ չի մնացե վրես: Ես,— ասեց,— աղաք շատ դռաղ ի. համա գլխովս մի բան անց կացա՛վ, նրանից դեսը դուրումս կտրվել ա: Իմ հաբսը հո տեհար ո՞նց իրա հալալը հաբամեց, մարդին մովսաննաթություն արեց. էն օձը չըլներ, Քոսի հեննա պտի սրպանեին նրան, թողային ընդե, դուրդ ու դուշի կիրակուր անեին, էն դիհը կաննեին: Համա կնանիքը ֆոմմա հո բտեց չեմ. մի ֆանի տաբի աղաք ես մի հալալ կաթնակերի ռաստ էկա, ու արաք աշխար ման գայիր՝ նրա հատը շի գրտեի: Հըմի բեգրգյանը սա՛ղ ըլնի, ֆեզ նաղլ անեմ՝ ո՞նց ռաստ էկա էդ քասըրով, դռաղ կնկանը՝:

Մի հետ,— ասեց,— ձիս նի էլած, ասպարա՛վորված, էս գլուրդն էլ ձեռիս ճամփա ի էթում: Մխնի տեղ գնացի, տեհա էն դհիցը մի ձիավոր դուս էկավ:— Բա՛ր՝ աշոդում, աղպեր,— ասեցի:— Ձեն չհանեց, ո՛ր ասես հո էլա մտիկ շտվեց, տենա ո՛վ եմ, ո՛վ չեմ՝ հենց մի գլուխ ձին քշում էր: Ինձ ու ինձ միտք արի. «Ես,— ասեցի,— էսքամ դռաղ փահլեան ըլնեմ, ո՞նց թե նա ինձ մարդատեղ չդնի, բարովս էլա շառնի՞»։ Ասեցի ու գլուրդս ետեիցը շպուտեցի. համա մնացի դարմացած, որ տեհա գլուրդս դիպավ՝ քյար շարեց. նա ըսկի տեղիցն էլ ժած չէկավ: Ասեցի՝ մի հետ էլ տամ տե՛նամ: Ձիուց վեր էկա, գլուրդս վե կալա, մի դըրը էլ հասցրի՝ էլի ժած չէկավ: Համա մըն էլ որ քցեցի, էս հետ նա ձիու գլուխը շուտ տվեց, քշեց դպա ինձ: էկավ անկաշիցս բռնեց, ընենց մի դիլ քաշեց, որ մնացի տեղն ու տեղս շըջմած, վախլությունից թուրը-մուրս կպավ՝ էլ ձեն, ծըպտուն չհանեցի:— Իմ ետեիցն արի,— ասեց ձիավորը: Գնացի: Գնաց, գնաց, գնաց՝ մի սհաթ, էրկու սհաթ, իրեք սհաթ, էկավ, մի ամալաթի կշտի վեր էկավ:— Ձիուցդ վե՛ր արի,— ասեց: Վեր էկա: Ձիավորը շիրիցը հանեց տասը տասնէրկու թարլամեխ, տվեց ինձ:— Ա՛ռ ըստոնք,— ասեց,— վե տու էս ամալաթի պատին, որ ես նիլեմ վիրս:— Ծարս ինչ. ի՛նչ ասեր՝ պտի անեի, մի հետ աչքս վախեցել էր: Ձեռիցն առա, գնացի մի եքա քար բերի, որ վե տամ: Թըրը՛խկ հա թըրը՛խկ, թըրը՛խկ հա թըրը՛խկ, թըրը՛խկ հա թըրը՛խկ՝ ինչքամ

¹ Շղատառով տպված ամբողջ պարբերությունը տպագիր տեքստում բացակայում է. տվեցված է բանահավաքի ձեռքով (Մ. Կ.):

արի, չէլաւ, չկարացի վե տամ: Տեհաւ, որ չեմ կարում, էկաւ եր
ձեռիցս առաւ, դըմսկով մի դըրբ տալու բաշտան՝ վե տվեց պատին:
Ըսենց դըմսկով մի դհիցը մեխն էր վե տալի, մի դհիցը նիւնում վի-
րե: Վե տվեց՝ նի էլաւ, վե տվեց՝ նի էլաւ, վե տվեց՝ նի էլաւ, ըն-
չանք հասաւ ամարաթի անգլուխը: Մի դաֆիլ հարայ-հրոցի ձեռ-
ընկաւ անկաջս. հենց իմանաս ընդե իրար կոտորում ին: Անց կացաւ
մի քանի վախտ, նա էլի էն մեխերովը վեր էկաւ, նի էլաւ ձին:—
Հեննեա արի՛,— ասեց: Գնացի: Էդ ձիավորը գնաց, գնաց, գնաց, մի
գերեզմանի կողքի կաննեց, ձիուցը վեր էկաւ, ձեռով էդ գերեզ-
մանը քանդեց՝ տեհա միշին մի մեռել:

— Տե՛նում ես էս օլում,— ասեց ձիավորը,— սա իմ մարդն ա:
Ասենք ես տղամարդի շորեր եմ հագե, համա ես տղամարդ չեմ՝
կնիկարմատ եմ: Սրանից մի ամիս աղաք,— ասեց,— մեր դուշման-
ներն էկան որ ինձ փախցնեն տաննն, մարդս չթողաց, հետները կռիւ
արեց. նրանք տվին մարդիս սըպանեցին: Նրանից դեսը ես աստու
աղաչանք արի՛ ինձ էնքամ ղվաթ տա, որ մարդիս ինաղը հանեմ՝
եննա ֆողիս առնի: Ըսօր որ էն ամարաթի գլուխը նի էլա՝ մարդիս
սըպանողներին էլ ես սըպանեցի: Սրանից դենը,— ասեց,— ինձ
ապրիլը հարամ ա կացե, ես էլ պտի էթամ մարդիս կուշտը: Քեղա-
նից մենակ խնդիրքս էս ա, որ ինձ մարդիս կշտին թաղես: Զի՛ս,
ասպա՛րներս քեզ եմ բաշխում, մնա՛ս բարով:

էս ասեց թե չէ, թուրը հանեց, կռիւեց իրա սիրտը, ընկաւ մար-
դի գերեզմանի վրեն, ընդե տեղն ու տեղը դինջացաւ: Սա էլ ափալ-
թափալ ֆողը վրա տվի, նրան ընդե թաղեցի: Թողի էկա: էն օրվա-
նից դեսը աջս շատ ա վախեցե. գշեր, ցերեկ էլ դնշում չունեմ՝
հենց սրա վրեն եմ միտը անում...:

Բեզրգյանը նո՛ր իմացաւ, թե էսթավուր դուռը փահլեանը խի՛
պտի է՛սքամ դեն ընկնի:

